

Verslag bezoek Polen – Project begraafplaats Przechówko en “Ontmoeting met Mennonieten” in Chrystkowo

Op 13 september 2025 vond in Przechówko (Wintersdorf) en Chrystkowo (Christfelde) een bijzondere reeks bijeenkomsten plaats ter afsluiting van de restauratie van de mennonitisch-evangelische begraafplaats in Przechówko. Namens de Doopsgezinde Historische Kring en de voormalige Mennonite Voluntary Service was Caspar Jonker aanwezig bij deze betekenisvolle gebeurtenissen, die internationale en lokale betrokkenheid op indrukwekkende wijze samenbrachten. Van hem is onderstaand verslag.

Heropening van de begraafplaats

De begraafplaats in Przechówko, gelegen in een inmiddels verdwenen dorp bij Świecie (Schwetz), verkeerde jarenlang in vergetelheid. Toen de eerste opruimwerkzaamheden in 2023 begonnen, waren slechts enkele tientallen zerken zichtbaar. Inmiddels zijn meer dan 130 grafmonumenten blootgelegd, sommige

daterend uit de eerste helft van de 18e eeuw. Dankzij de inzet van *Lapidaria. Zapomniane Cmentarze Pomorza i Kujaw*, onder leiding van Michał Wiśniewski en gecoördineerd door dr. Michał Targowski (Universiteit van Toruń), is de begraafplaats getransformeerd van een overwoekerd terrein tot een respectvolle plek van herinnering.

Geestelijken van de plaatselijke Rooms-Katholieke kerk hielden een korte dienst en enkele (voormalige) burgemeesters spraken over het belang van het project voor het lokale cultureel historisch erfgoed. Hans Peter Wiebe uit Duitsland, lichtte namens de Mennonitische Arbeitskreis Polen de bijdrage aan dit project toe en Caspar Jonker uit Nederland, memoreerde de eerste stappen, in begin jaren 90, van de Doopsgezinde Stichting Nederland Polen, met als doel de rijke geschiedenis van Mennonieten en hun erfgoed in Polen meer bekendheid te geven. Later werd dit enthousiast opgepakt door de Mennonite Voluntary Service, die werkvakanties voor vrijwilligers organiseerde om vervallen begraafplaatsen op te knappen, waar ook de Mennonitische Arbeitskreis Polen uit Duitsland zich bijvoegde.

Dat de heropening van Przechowka opgeluisterd werd door grote opkomst van diverse lokale bestuurders, kerk en media had men 30 jaar geleden niet durven dromen. Namens de genodigden werd vooral bewondering en dank uitgesproken voor de enorme inzet en belangstelling die er voor dit project is en meer in het algemeen voor de Mennonieten cultuur in Polen.

De heropening werd feestelijke afgesloten met onthulling van een gedenksteen. De in het project gestoken toewijding en professionaliteit zijn indrukwekkend. Een aanrader om er kennis van te nemen.

Onthulling van de gedenksteen ingeleid door Prof. Michał Targowski

Sobota z mennonitami – ontmoetingen in Chrystkowo

In de middag werd, na een royale lunch, het programma voortgezet in het pilarenhuis in Chrystkowo, waar het jaarlijkse evenement *Sobota z mennonitami* plaatsvond. Dit jaar stond het bredere Mennonieten erfgoed van de regio centraal, in samenhang met de herdenking van 500 jaar anabaptisme sinds 1525. De belangstelling was zo groot dat er zelfs mensen in de deuropening stonden te luisterden.

Michał Wiśniewski presenteerde de resultaten van het onderzoek in Przechówko, terwijl Rod Ratzlaff uit de Verenigde Staten, de migratiegeschiedenis van families uit Przechowka naar Oekraïne en later naar Kansas belichtte. Wojciech Marchlewski ging in op de relatie met Mazovië, het district rond Warchau, en Małgorzata Zduniak sprak over de culturele erfenis van de ‘Hollandse nederzettingen’ (Olender-kolonies).

Er is de afgelopen jaren een heuse trend ontstaan om het Mennonieten erfgoed te romantiseren, verheerlijken en te commercialiseren. Op de vraag of dat niet aanstootgevend is antwoordden de aanwezige 'Mennonieten' eenstemmig dat het de lokale middenstand van harte is gegund. Aansluitend verzorgde prof. Tomasz Wicherkiwicz een boeiende bijdrage over het *Plattdeutsch*, de taal die eeuwenlang in de regio gesproken werd.

Een levendige discussie volgde, waarin zowel onderzoekers, lokale bewoners als internationale gasten reflecteerden op de blijvende betekenis van dit erfgoed. De identiteit van Mennonieten werd niet alleen historisch besproken, maar ook persoonlijk belichaamd door het panel bestaande uit Rod Ratzlaff uit de Verenigde Staten, Hans Peter Wiebe uit Duitsland, en Caspar Jonker uit Nederland, waarbij ze werden bevraagd door gastheer Michal Targowski en het publiek.

Betekenis en vervolg

De heropening van de begraafplaats in Przechówko is meer dan een plaatselijke gebeurtenis: zij maakt deel uit van een bredere beweging om het Mennonieten erfgoed in Polen zichtbaar en levend te houden. Voor de lokale gemeenschap betekent dit een herontdekking van vergeten geschiedenis; voor internationale gasten een hernieuwde verbinding met hun wortels.

Het is bijzonder om te zien hoe lokale organisaties, wetenschappers en internationale vertegenwoordigers elkaar vinden in dit werk. Als afgevaardigde van zowel de Doopsgezinde Historische Kring als van de voormalige Voluntary Service heb ik ervaren hoe groot de waardering is voor deze verbondenheid. De begraafplaats van Przechówko is niet langer een vergeten plek, maar opnieuw een plaats van herinnering, dialoog en ontmoeting.

Enkele linkjes die het bezoeken waard zijn:

- 1) <https://youtu.be/Pt8wZFkfi4I>
- 2) <https://www.facebook.com/przechowkomemory>